

वित्तीय ठळक वैशिष्ट्ये आणि अर्थसंकल्प अंदाज

ए) वित्तीय वर्ष २०१४-२०१५ करिता संक्षिप्त प्रत्यक्ष उत्पन्न आणि खर्च खालीलप्रमाणे आहेत.

(रु.कोटीत)

	* विद्युत पुरवठा	* बस विभाग	* संपूर्ण उपक्रम
उत्पन्न	४६२५.२२	१५०९.६५	६१३४.८७
खर्च	३६९९.८०	२३६७.६७	६०६७.४७
(+) शिल्लक / (-) तूट	९२५.४२	-८५८.०२	६७.४०

* सर्वसाधारण प्रशासनाचे उत्पन्न व खर्चाच्या हिश्यासह.

बी) वित्तीय वर्ष २०१५-२०१६ करिता उत्पन्न व खर्चाचे संक्षिप्त सुधारित अंदाज खालीलप्रमाणे आहेत.

(रु.कोटीत)

	* विद्युत पुरवठा	* बस विभाग	* संपूर्ण उपक्रम
उत्पन्न	५११२.३०	१५८५.३५	६६९७.६५
खर्च	३९००.६२	२६४३.१९	६५४३.८१
(+) शिल्लक / (-) तूट	१२११.६८	-१०५७.८४	१५३.८४
वजा : कर्जाची परत फेड / एकूण संचित तूटीमध्ये समाविष्ट	-	-	१५३.८३
(+) शिल्लक / (-) तूट	-	-	०.०१

* सर्वसाधारण प्रशासनाचे उत्पन्न व खर्चाच्या हिश्यासह.

सी) अर्थसंकल्प वर्ष २०१६-२०१७ करिता उत्पन्न व खर्चाचे संक्षिप्त अंदाज खालीलप्रमाणे दर्शविण्यात आले आहेत.

(रु. कोटीत)

	* विद्युत पुरवठा	* बस विभाग	* संपूर्ण उपक्रम
उत्पन्न	४८६९.८४	१७९६.६८	६६६६.५२
खर्च	३९३९.६८	२७२६.८३	६६६६.५१
(+) शिल्लक/ (-) तूट	९३०.१६	-९३०.१५	०.०१
वजा : कर्जाची परत फेड / एकूण संचित तूटीमध्ये समाविष्ट			०.००
(+) शिल्लक/ (-) तूट	-	-	०.०१

* सर्वसाधारण प्रशासनाचे उत्पन्न व खर्चाच्या हिश्यासह.

२०१६ - २०१७ (अर्थसंकल्प) ची ठळक वैशिष्ट्ये

ए) वसविभाग

१) बसगाडयांच्या वेळापत्रकाचे संगणकीकरण -

बसवाहक व बसचालक यांच्या कार्यसुचीच्या यशस्वी संगणकीकरणानंतर आता बसगाडयांचे वेळापत्रक देखील संगणकीकरण करण्यात येत असून वडाळा बस आगारातील बसमार्गांच्या वेळापत्रकाचे प्रायोगिक तत्वावर संगणकीकरण करण्यात येत आहे. वडाळा बसआगारातील बसमार्गांच्या संगणकीकृत वेळापत्रकाच्या आढाव्यानंतर अन्य बस आगारांमध्ये देखील याची अंमलबजावणी करण्यात येईल.

बसवाहक व बसचालक यांच्या कामाची सुरुवात आणि कार्यसमाप्ती, बसआगाराऐवजी बसस्थानकामध्ये करण्याबाबतची पध्दत ५ बस आगारांमध्ये सुरु करण्यात आलेली आहे. उर्वरित बस आगारांमध्ये लवकरच या कार्यपध्दतीचा अवलंब सुरु करण्यात येणार आहे. या संगणकीकृत कार्यसुची आणि वेळापत्रकाच्या अंमलबजावणीनंतर कर्मचा-यांची कार्यक्षमता वाढणार असून आस्थापना खर्चामध्ये देखील बचत होईल.

२) “स्मार्ट शहरे” प्रकल्प - प्रवासी माहिती प्रणाली (PIS) -

भारत सरकारने ‘स्मार्ट शहरे’ ही योजना प्रस्तावित केली असून या योजनेअंतर्गत १०० शहरांची निवड अंतिम प्रकल्पाकरीता होणार आहे. या १०० शहरांच्या निवडीकरीता भारत सरकारने मागविलेल्या देशातील अनेक शहरांच्या यादीमध्ये मुंबई शहराचा समावेश करण्यात आलेला आहे. अंतिम निवड होणा-या १०० शहरांकरीता सन २०१५-१६ ते २०१९-२० या ५ वर्षांच्या कालावधीमध्ये या शहरांना प्रत्येक वर्षी रु.१००/- कोटीचे आर्थिक सहाय्य भारत सरकारच्यावतीने देण्यात येणार आहे. मुंबई शहराबाबत सादर केलेल्या प्रकल्पांमध्ये ‘प्रवासी माहिती पध्दती’चा अवलंब करण्याचे प्रस्तावित करण्यात आलेले आहे. ‘प्रवासी माहिती प्रकल्पा’अंतर्गत पुढील बाबींचा समावेश आहे.

१. मध्यवर्ती नियंत्रण कक्ष

२. बसस्थानके, बसचौक्या आणि बसथांब्यांवर माहितीदर्शक फलक प्रदर्शित करणे.

सद्यस्थितीत उपक्रमाच्या सर्व बसगाडयांवर बसमार्गांवरील बसगाडयांची माहिती मिळविण्याकरीता आवश्यक असलेल्या साधनसामुग्रीची उभारणी करण्यात आलेली आहे. प्रवाशांना बसमार्गांबाबतची माहिती बेस्ट उपक्रमाच्या www.bestundertaking.com - या संकेतस्थळावर उपलब्ध राहिल. तसेच भ्रमणध्वनीवर देखील ही माहिती लवकरच उपलब्ध करण्यात येणार आहे.

३) रस्ते सुरक्षा पुढाकार - ब्लुमबर्ग प्रकल्प -

ब्लुमबर्ग रस्ते सुरक्षा प्रकल्पांतर्गत जागतिक स्तरावरील १० शहरांमध्ये मुंबई शहराची निवड करण्यात आलेली आहे. या प्रकल्पांतर्गत प्रवासी व सर्वसामान्य जनता यांच्या सुरक्षिततेकरीता आवश्यक उपाययोजनांचा अवलंब करण्यात येणार आहे. हा प्रकल्प ५ वर्षांकरिता असून प्रत्येक शहराला या प्रकल्पांतर्गत रु.६०-६५ कोटींचे अर्थसहाय्य आश्वासित करण्यात आलेले आहे.

रस्ते सुरक्षिततेकरीता बृहन्मुंबई महानगरपालिका, वाहतूक पोलीस, बेस्ट व महाराष्ट्र शासनाचा मोटर वाहन विभाग अशा विविध शासकीय आस्थापनांनी उपाययोजना सुचविलेल्या आहेत. बेस्ट उपक्रमाच्यावतीने या प्रस्तावित उपाययोजनांमध्ये प्रवासी व सर्वसामान्य जनता यांची सुरक्षितता, सुरक्षित बसचालनाकरीता बसचालकांना आवश्यक प्रशिक्षण, विद्यमान पायाभूत सेवा-सुविधांचा आढावा यांचा समावेश करण्यात आलेला आहे. पायाभूत सेवा-सुविधांचा विकास, बसचालकांची सुरक्षितता, बसचालन आणि बसचालकांचे वर्तन तसेच बसगाड्यांमधील सुधारणा या बाबींचा अवलंब करून सुरक्षित बससेवा देण्याबाबत उपाययोजना सुचविण्यात आलेल्या आहेत.

४) बसप्रवास आकर्षक आणि आर्थिकदृष्ट्या किफायतशीर ठरण्याकरीता उपाययोजना -

प्रवासी संपर्क अभियान आणि अन्य माध्यमातून प्रवाशांशी साधण्यात आलेल्या संवादाद्वारे अनेक सुचना उपक्रमाकडे प्राप्त झालेल्या आहेत. या सुचनांचा आढावा घेताना असे निदर्शनास आले की, प्रवासभाडे कमी करणे ही प्रवाशांची एकमेव सुचना नसून इतर अनेक सुचना प्रवाशांनी उपक्रमाकडे केलेल्या आहेत. प्रवाशांना आकर्षक बसगाड्या, आर्थिकदृष्ट्या किफायतशीर बसप्रवास तसेच विद्यमान कार्यपध्दतीमध्ये अनेक सुधारणा अपेक्षित आहेत. प्रवाशांच्या सुचना विचारात घेऊन बेस्ट उपक्रमाने कार्यपध्दतीमध्ये काही सुधारणा केल्या असून यामुळे प्रवाशांचा प्रवास आर्थिकदृष्ट्या किफायतशीर तर झालेला आहेच शिवाय प्रवासी उपक्रमाच्या बससेवेकडे आकृष्ट होत आहेत. यापैकी काही उपाययोजनांचा तपशील पुढीलप्रमाणे आहे -

१. दैनंदिन बसप्रवासाकरीता शहर व उपनगरीय प्रवासासाठी वेगवेगळ्या मुल्यवर्गांचे दैनंदिन बसपास.
२. आरक्षण तत्वावर प्रवर्तित करण्यात येणा-या बसगाड्यांच्या आरक्षण दरांमध्ये काही प्रमाणात सवलत देण्यात आलेली असून काही अटी व शर्ती शिथिल करण्यात आलेल्या आहेत.
३. 'रविवार' व 'सार्वजनिक सुट्टी' दिवशी दैनंदिन बसपासकरीता RFID स्मार्टकार्डची अट शिथिल करण्यात आलेली आहे.

४. लहान मुलांकरीता वातानुकूलित बससेवांवर सवलतीचे प्रवासभाडे आकारण्यात येत आहेत.
५. शालेय विद्यार्थ्यांच्या नियमित बससेवांवर तसेच विशेष बसफे-यांकरीताच्या मुल्यांचे सुसूत्रिकरण करण्यात आलेले आहे.

५) उपक्रमाची बससेवा गतिमान करण्याकरीता प्रयत्न -

बेस्ट उपक्रमाने त्याच्या नियमित प्रवासी संख्येपेक्षा जास्त प्रवासी अनेकवेळा वाहून नेलेले आहेत. मुंबई शहरामध्ये टॅक्सी, ऑटो-रिक्षा यांचा संप असताना बेस्ट उपक्रमाने विद्यमान वाहनक्षमतेचा पुरेपूर वापर करून नियमित प्रवाशांपेक्षा जास्त प्रवासी वाहून नेण्याची कामगिरी केलेली आहे. सबब, उपक्रमाच्या बसगाड्यांचा वेग वाढल्यास, उपक्रमाकडे सद्यस्थितीत असलेल्या बसगाड्यांच्या सहाय्याने विद्यमान प्रवासी संख्येपेक्षा कितीतरी जास्त प्रवासी उपक्रमाच्या बसगाड्यांमधून प्रवास करू शकतात. याकरीता बेस्ट उपक्रमाच्यावतीने उपक्रमाच्या बसगाड्यांचा वेग वाढण्याकरीता बृहन्मुंबई महानगरपालिका आणि वाहतूक पोलीस यांच्याकडे अतिरिक्त उपाययोजना करण्याकरीता पाठपुरावा करण्यात येत आहे, जेणेकरून उपक्रमाचे प्रवासी व उत्पन्न वाढण्यास मदत होवू शकते.

१. उपक्रमाच्या बसगाड्यांकरीता काही विशिष्ट रस्त्यांवर 'स्वतंत्र बसमार्गिका'
२. बसथांब्यांसमोर बसगाड्या उभ्या करण्याकरीता पिवळे पट्टे रंगविणे.
३. शक्य तेथे बसथांब्यांकरीता रस्त्याच्या कडेला अतिरिक्त जागा (Set Back)
४. बसथांब्यांवरील आणि रस्त्यांवरील अतिक्रमणे हटविणे.
५. मोठ्या प्रमाणावर वाहतूकीची कोंडी होत असलेल्या ठिकाणी वाहतूक पोलीसांचे सहाय्य
६. रेल्वे स्थानकांच्या परिसरामध्ये बसगाड्यांची गती वाढविण्याकरीता प्राधान्यक्रम मिळणे.
७. रेल्वे स्थानक परिसरातील वाहतूक सुधारणा योजनेची अंमलबजावणी करणे. (SATIS)

६) बस आगारांचे पुर्ननिर्माण /वातानुकूलित मिडी बसेस - अधिक आर्युमान झालेल्या बस आगारातील धोकादायक स्थितीत असलेली इमारतींची बांधकामे लक्षात घेता आणि आगारांच्या जागेतील जुन्या इमारतींचा दुरुस्ती आणि देखभालीकरीताचा प्रचंड खर्च लक्षात घेता हे तितकेच आवश्यक आहे की एकतर त्यांची देखभाल करणे किंवा आधुनिक पध्दतीने बसगाड्यांची देखभाल करण्याची सुविधा आणि तेथील काम करणा-या कर्मचा-यांना दर्जेदार सुविधा देण्यासहित आगारांचा पुर्नविकास करणे.

तथापि, उपक्रमाची बिकट आर्थिक स्थिती लक्षात घेऊन ह्या सदर इमारतीची निगा राखण्यावर खर्च करणे कठीण झाले आहे म्हणून सद्यस्थितीत आगारांचा पुर्नविकास करणे इष्ट आहे. यासाठी पहिल्या टप्प्यामध्ये सांताक्रुझ आणि मजास आगारांचे पुर्ननिर्माण हे कुर्ला बस आगाराचे पुर्ननिर्माण झाले त्याच धर्तीवर करण्याचे प्रस्तावित करण्यात येत आहे. ह्या आगाराचे काम पुढील तीन वर्षामध्ये पुर्ण होईल. म्हणून ह्या आगारांकरीता अंदाजे एकूण रु. १०० कोटी निधीची आवश्यकता आहे जी पहिल्या वर्षी रु. २० कोटी आणि रु.४० कोटी आणि रु. ४० कोटी पुढील वर्षामध्ये विभागली जाईल.

बसताफ्यामध्ये ५० वातानुकूलित मिडी बसगाड्या आणण्याचे सुध्दा प्रस्तावित करण्यात आले आहे. त्या करिता एकूण खर्च रु.२५ कोटी अंदाजिण्यात येत आहे.

प्रवाशांना चांगल्या सेवा आणि सुविधा पुरविण्याकरिता उपरोक्त नमुद पायाभूत सुविधांकरिता रु. १२५ कोटीचे अनुदान सहाय्य देण्यासाठी महानगरपालिकेला विनंती करण्यात येत आहे.

७) **फेसबुक आणि व्हीटर** : सोशल मिडियाद्वारे बस प्रवाशांशी आणि वीजग्राहकांशी थेट संवाद साधणे शक्य व्हावे याकरिता बेस्ट उपक्रमाने अधिकृत फेसबुक पेज आणि ट्विटर अकाऊंट सुरु करण्याचा निर्णय घेतला आहे. प्रवाशांचा व ग्राहकांचा थेट प्रतिसाद जाणून घेण्यासाठी फेसबुक हे अत्यंत प्रभावी माध्यम असल्याने महत्त्वाची माहिती फेसबुकच्या माध्यमातून आपण अधिकाधिक प्रवासी व वीजग्राहकांपर्यंत पोहोचवू शकतो.

आपण या माध्यमाद्वारे बसभाड्याचे सुसूत्रिकरण, विशेष बसमार्ग तसेच नवीन बसमार्ग याबाबतची माहिती आणि विद्युत विभागासंबंधातील महत्त्वाची माहिती थेट सोशल मिडियाद्वारे आपल्या प्रवासी व वीजग्राहकांना कळवू शकतो. तसेच बेस्टच्या संदर्भातील छायाचित्रे, व्हिडिओज तसेच घडामोडी, साध्य केलेली उद्दीष्टे इत्यादी माहिती सहजपणे फेसबुकवर 'अपलोड' करता येईल. सुरक्षित प्रवासाचे नियम, वीजबचत इत्यादी माहिती प्रवासी व वीजग्राहकांपर्यंत पोहोचविता येईल.

८) **परिवहन सेवेतील पणन (मार्केटिंग) :-**

नवीन मार्केटिंग कक्ष स्थापन करण्यात आला आहे आणि या मार्केटिंग कक्षाच्या सहाय्याने सदर यंत्रणेच्या सेवा/बसगाड्या यांचा पर्यायी वापर करण्यात येईल. ह्यामुळे, महसुलामध्ये वाढ होईल. ह्या बसगाड्यांचा वापर कॉर्पोरेट कार्यालयांकडून करण्यात येईल म्हणजे, सध्या खाजगी बसगाड्यांमधून करण्यात येणारा प्रवास, बेस्ट बसगाड्यांमधून करण्यात येईल.

बी) विद्युत पुरवठा विभाग

१) ३३ केव्ही नवीन संग्राही उपकेंद्र- २०१५-१६ यावर्षामध्ये i) लोढा क्राऊन, वडाळा ट्रक टर्मिनस आणि (ii) प्रतिक्षानगर प्रत्येकी १x१६ एम्व्हीए ऊर्जा रोहित्रासह ३३/११ केव्ही नवीन संग्राही उपकेंद्र सुरु करण्याचे प्रस्तावित करण्यात येत आहे. i) अपोलो मिल संग्राही उपकेंद्र, ii) एल्फिस्टन मिल संग्राही उपकेंद्र, iii) व्हीएसएनएल संग्राही उपकेंद्र, iv) सिम्प्लेक्समिल संग्राही उपकेंद्र येथे प्रत्येकी एक अतिरिक्त रोहित्र सुरु करण्याचे प्रस्तावित करण्यात येत आहे. तसेच बॅकबे ११० केव्ही संग्राही उपकेंद्र येथे ४५ एम्व्हीएचे अतिरिक्त ऊर्जा रोहित्रे सुरु करण्याचे प्रस्तावित करण्यात येत आहे. परिणामी २०१५-१६ या वर्षामध्ये सिस्टीम क्षमतेमध्ये १४१ एम्व्हीएने वाढ होईल.

२०१६-१७ यावर्षामध्ये i) एमजीएम संग्राही उपकेंद्र आणि ii) वानखेडे स्टेडियम संग्राही येथे प्रत्येकी १x१६ एम्व्हीए ऊर्जा रोहित्रासह ३३/११ केव्ही नवीन संग्राही उपकेंद्र सुरु करण्याचे प्रस्तावित करण्यात येत आहे. i) माझगाव साऊथ यार्ड ii) एक्सप्लनेड संग्राही उपकेंद्र, iii) पोचखानवाला संग्राही उपकेंद्र आणि iv) लोढा क्राऊन वडाळा ट्रक टर्मिनल संग्राही उपकेंद्र येथे प्रत्येकी १६ एम्व्हीएचे अतिरिक्त ऊर्जा रोहित्रे सुरु करण्याचे प्रस्तावित करण्यात येत आहे. परिणामी सिस्टीम क्षमतेमध्ये ९६ एम्व्हीएने वाढ होईल.

२) ३३ केव्ही क्षमतेमध्ये रुपांतर -

२०१५-१६ यावर्षामध्ये ३३ केव्ही क्षमतेमध्ये रुपांतर करण्याच्या कार्यक्रमा अंतर्गत परळ, केडएम आणि शिवडी संग्राही उपकेंद्र (प्रत्येकी १) आणि भायखळा संग्राही उपकेंद्र (२ नग) येथील १० एम्व्हीए, २२/११केव्ही क्षमतेची एकूण ५ ऊर्जा रोहित्रे, १६ एम्व्हीए, ३३/११ केव्ही क्षमतेच्या ऊर्जा रोहित्राने बदलण्याचे प्रस्तावित करण्यात येत आहे, परिणामी क्षमतेमध्ये ३० एम्व्हीएने वाढ होऊन सिस्टीम विश्वासाहर्तेमध्ये सुधारणा होईल आणि सिस्टीम वितरण हानी कमी होण्यास मदत होईल.

२०१६-१७ यावर्षामध्ये ३३ केव्ही क्षमतेमध्ये रुपांतर करण्याच्या कार्यक्रमांतर्गत परळ संग्राही उपकेंद्र, सितलादेवी संग्राही उपकेंद्र, महालक्ष्मी संग्राही उपकेंद्र आणि कसारा संग्राही उपकेंद्र (प्रत्येकी १), येथील १० एमव्हीए, २२/११ केव्ही क्षमतेची एकूण ४ ऊर्जारोहित्रे, १६ एमव्हीए, ३३/११ केव्ही ऊर्जा रोहित्राने बदलण्याचे प्रस्तावित करण्यात येत आहे. परिणामी क्षमतेमध्ये २४ एमव्हीने वाढ होऊन सिस्टीम विश्वासाहर्तेमध्ये सुधारणा होईल आणि सिस्टीम वितरणहानी कमी होण्यास मदत होईल.

३) विद्यमान संग्राही उपकेंद्रामधील जुने ३३/२२ केव्ही स्वीचगीअर्स ३३ केव्ही स्वीचगीअर्स (व्हीसीबीज) एसएफ ६ सर्किट ब्रेकर्सने बदलणे -

२०१५-१६ यावर्षामध्ये लव्हगोह संग्राही उपकेंद्र (३ नग) आणि अपोलो संग्राही उपकेंद्र (३ नग) यासंग्राही उपकेंद्रामध्ये विद्यमान कालबाहय झालेले स्वीचगीअर्स अद्ययावत एसएफ ६/व्हीसीबीने बदलण्याचे प्रस्तावित करण्यात येत आहे. तसेच विद्यमान फ्युच्यूरक्स, आणि पेनीनसुला संग्राही उपकेंद्र येथे ३३ केव्ही अेआयएस बस सेक्शनांची संचमाडणी करण्याचे प्रस्तावित आहे.

२०१६-१७ यावर्षामध्ये (प्रत्येकी एक) सितलादेवी, माझगावडॉक आणि नेव्हलडॉक संग्राही उपकेंद्रातील कालबाहय झालेले प्रचलित स्वीचगीअर्स अद्ययावत एसएफ ६/व्हीसीबीने बदलण्याचे प्रस्तावित करण्यात येत आहे. विद्यमान एल्फिस्टन संग्राही उपकेंद्र येथे ३३ केव्ही अेआयएस बस सेक्शनांची संचमाडणी करण्याचे प्रस्तावित आहे.

४) अंकेक्षणपध्दत (डिजीटायझेशन) आणि वितरण जालव्यूहाची सुधारणा :

२०१५-१६ आणि २०१६-१७ या वर्षात नियोजन विभागात स्थापित केलेली अंकेक्षण योजनेच्या सबळीकरण आणि अद्ययावत करण्याचे प्रस्तावित करण्यात येत आहे. वितरण जालव्यूहाच्या वृद्धीबद्दल ३५ नवीन वितरण उपकेंद्रे कार्यान्वित करण्याचे आणि ३५ किमी एचव्ही आणि ५५ किमी एलव्ही तारखंड वर्ष २०१५-१६ आणि २०१६-१७ मध्ये टाकण्याचे प्रस्तावित करण्यात येत आहे. तसेच, सर्व वितरण केंद्रामध्ये फॉल्ट पॅसेज इंडिकेटरर्स बसविण्याचे प्रस्तावित आहे, जेणेकरून उच्चदाब तारखंडामधील दोषांची माहिती सध्या अस्तित्वात असलेल्या वितरण रोहित्र वीजमापन पध्दतीमध्ये मिळेल.